

mniano o słynnych winiarskich kapliczkach. Autorki uwzględniły także sporo obiektów z zakresu geografii Winiar, w tym nieistniejące już Morskie Oko – staw przy ul. Obornickiej, gdzie teraz jest stacja benzynowa, oraz Srebrną Strugę, czyli Rowek, który płynął od kościoła do ul. Źródlanej.

Wystawa niewątpliwie przywróciła pamięć o wielu ludziach związanych z Winiarami. Wyeksponowano zatem liczne zdjęcia znanych winiarskich rodów. Niektóre z nich to rody bamberskie: Bajerleinowie, Trittowie, Rejmanowie, Leitgeberowie, od których pochodzą dwaj słynni zapaśnicy – Stefan i Zdzisław. Na niektórych zdjęciach z uroczystości kościelnych, jeszcze z lat sześćdziesiątych, widać kobiety w strojach bamberskich. Nie zapomniano też zamieścić fotografii winiarskich fryzjerów – pana Franka, pana Felusia i pana Józia. Nie mogło zabraknąć kopii artykułu o Czesiu Wawrzyniaku, którego znały całe Winiary, ponieważ był „listowym”.

Odnotowano losy wojenne niektórych mieszkańców dzielnicy. Wspomniany jest więc Stanisław Kudliński, przedwojenny harcerz, działacz podziemia, więziony później przez Niemców w obozie Mauthausen. Wspomniani są i inni, którzy ginęli w Bitwie o Anglię bądź ponieśli śmierć w sowieckich łagrach.

Opisywane tu przedsięwzięcie właściwie miało przez cały czas charakter wernisażu. Widzowie mogli oglądać rozwieszane na ścianach zdjęcia, kopie dokumentów, np. świadectw szkolnych, wycinki z gazet, mapy. Ale też czekały na nich stoliki, a na nich kawa i domowe wypieki. Stworzono więc atmosferę sprzyjającą rozmowom, które spontanicznie się nawiązywały, ekspozycja bowiem nikogo nie pozostawiała obojętnym, niezależnie od tego, czy miał coś wspólnego z Winiarami, czy nie. Świadczą o tym dobitnie wpisy do Księgi Pamiątkowej, wyjątkowo liczne jak na tak krótko trwającą wystawę.

W chwili oddania niniejszego sprawozdania do redakcji, autorki wystawy pracowały już nad wydaniem albumu poświęconego ich dzielnicy¹.

Dorota Skotarczak (Poznań)

Konferencja Archiwa i kancelarie w służbie Kościoła i nauki, Jarosław, 15 października 2013 r.

W ostatnich latach widać zwiększoną aktywność wielu mniejszych społeczności lokalnych na polu poznawania swoich dziejów. One także mogą przecież poszczycić się bogatą przeszłością, dziś nie zawsze znaną nawet w ich

---

¹ Album ukazał się: E. Burchard, K. Stelmachowska, *Winiary jakie pamiętamy. Dawny Poznań i jego mieszkańcy*, Poznań 2014, s. 152.

środowisku. Do takich należy choćby Jarosław nad Sanem, kiedyś miasto kupców i wielkich jarmarków, zwłaszcza w XVI i XVII w.

Władze Jarosławia i przedstawiciele różnych środowisk podejmują wysiłki, by historię miasta poznawali także współcześni mieszkańcy, zwłaszcza młode pokolenie. Jedną z takich inicjatyw była konferencja naukowa *Archiwa i kancelarie w służbie Kościoła i nauki*. Zorganizowano ją 15 października 2013 r. z okazji poświęcenia nowego lokalu Archiwum Parafii Bożego Ciała przy jarosławskiej kolegiacie i nadania mu imienia ks. Jakuba Makary. Jej inicjatorami i organizatorami były cztery instytucje: Archiwum Parafii Bożego Ciała w Jarosławiu, Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych, Zakład Historii Państwa i Prawa oraz Zakład Historii Nowożytnej Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Jarosławskie spotkanie połączono z wydaniem materiałów z sesji poświęconej jezuitom i ks. Piotrowi Skardze, zorganizowanej kilka miesięcy wcześniej. Ich publikacja była możliwa dzięki dofinansowaniu przez Gminę Miejską Jarosław i wielkiej otwartości proboszcza parafii kolegiackiej, ks. prałata Mariana Bocho.

Konferencja *Archiwa i kancelarie w służbie Kościoła i nauki*, zorganizowana w Jarosławiu, miała na celu przede wszystkim dowartościować ludzi, dzięki którym można współcześnie zgłębiać przeszłość. Do takich postaci należał ks. Jakub Makara, patron Archiwum Parafii. Urodził się on 26 kwietnia 1891 r. w Jaworniku Polskim (dziś w powiecie przeworskim w województwie podkarpackim). Uczęszczał do gimnazjum w Rzeszowie w latach 1904-1912. Po maturze wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyślu, gdzie 6 maja 1917 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był wikariuszem w parafiach: Rudnik nad Sanem, Sambor, Łańcut i Rzeszów. W 1926 r. został prefektem w prywatnym żeńskim Seminarium Nauczycielskim w Jarosławiu. Pracował tam do 1936 r. Równocześnie w latach 1926-1928 był prefektem I Gimnazjum w Jarosławiu, a w roku szkolnym 1927-1928 prefektem Gimnazjum Żeńskiego. Od 1928 do 1956 r. był katechetą w szkole powszechnej w Jarosławiu. W latach trzydziestych XX w. redagował tygodnik „Jarosławskie Wiadomości Kościelne”. Na jego łamach publikował swoje artykuły. Po wybuchu II wojny światowej i usunięciu proboszcza jarosławskiego był od 7 października 1939 do 9 maja 1940 r. administratorem parafii Jarosław, a do 2 sierpnia 1944 r. tymczasowym dziekanem jarosławskim. Po przejściu na emeryturę w 1956 r. prowadził jeszcze przez kilka lat katechizację przy kościele farnym w Jarosławiu. Zmarł 8 października 1965 r., pochowany został w Jaworniku Polskim.

Ks. Jakub Makara był z zamiłowania historykiem. Pozostawił po sobie wiele prac, których część ukazała się drukiem, a inne pozostają jeszcze w maszynopisie. Jednak jego najcenniejszym dziełem jest ocalenie, uporządkowanie i opracowanie archiwaliów jarosławskich. Najstarsze zachowane dokumenty, które zaczął on porządkować od 1938 r., pochodzą z XVII i XVIII w., a ostatnie z początku XX w.

W Archiwum Parafii pw. Bożego Ciała im. ks. Jakuba Makary znajduje się aktualnie m.in. pięćdziesiąt tomów różnych archiwaliów. Zawierają one ponad 22 tys. stron dotyczących np.: historii Jarosławia i świątyń miejskich, spraw gospodarczych, majątkowych, administracyjnych parafii, wyposażenia kościoła parafialnego i działalności oświatowej. Ich ocalenie, opracowanie i zabezpieczenie jest dziełem ks. Jakuba Makary. Zbiory te podzielono na trzy zespoły: akta kapitulne, akta dekanalne i akta parafialne. Do zasobów Archiwum włączono także księgozbiór odkryty w budynku parafialnym podczas prowadzonych tam prac remontowych. Część starodruków wydawanych od XVI do XVIII w. pochodzi z dwu niezależnych bibliotek. Jedną z nich była biblioteka Kolegiaty pw. Wszystkich Świętych. Drugą była biblioteka kolegium wikarych działających przy świątyni. Wiele książek pochodzi również ze zbiorów biblioteki kolegium pojezuickiego.

Intencją organizatorów konferencji *Archiwa i kancelarie w służbie Kościoła i nauki* w Jarosławiu było także przybliżenie szerszym kręgom odbiorców informacji o kościelnych archiwach i kancelariach oraz różnorodnych możliwościach wykorzystywania ich zasobów. W tym celu również wszystkie wystąpienia prelegentów zostały opublikowane w ramach serii „Archiva Ecclesiastica” w tomach 6. i 7.

Konferencję rozpoczęto uroczystą mszą świętą, której przewodniczył bp Adam Szal, sufragan archidiecezji przemyskiej, z wykształcenia historyk Kościoła. Potem dostojny gość dokonał poświęcenia nowego lokalu Archiwum Parafii p.w. Bożego Ciała im. ks. Jakuba Makary. Ten akt poprzedziło wystąpienie Joanny Kociuby, starszej kustosz Muzeum-Kamienicy Orsettich w Jarosławiu. Przybliżyła w nim sylwetkę patrona Archiwum, ks. Jakuba Makary i przypomniała o mijającej w 2013 r. 48. rocznicy jego śmierci.

W nowym lokalu Archiwum przygotowano z okazji jego poświęcenia i otwarcia ciekawą ekspozycję zbiorów zebranych głównie przez ks. Jakuba Makarę. Wśród nich znalazły się najcenniejsze dokumenty udostępnione po raz pierwszy po kilkudziesięciu latach i książki. Następnie prelegenci i zaproszeni goście oraz inni uczestnicy udali się do sali należącej do świetlicy im. Anny Jenke przy kolegiacie w Jarosławiu. Tam odbyła się kolejna część konferencji – wystąpienia prelegentów.

Każdy z ośmiu prelegentów miał czas piętnastu minut na przemówienie. Wśród nich znaleźli się: ks. prof. dr hab. Kazimierz Łatak CRL z Krakowa, ks. dr Andrzej Kwaśniewski z Kielc, ks. dr hab. Jarosław R. Marczewski z Lublina, oraz z Rzeszowa: ks. prof. dr hab. Stanisław Nabywaniec, ks. prof. nadzw. dr hab. Władysław Wlazlak, ks. dr hab. Sławomir Zabraniak, dr Agnieszka Kawalec i mgr Tomasz Janik z Jarosławia. Ich wystąpienia dotyczyły głównie archiwów kościelnych i ich wpływu na działalność Kościoła i państwa oraz możliwości wykorzystania zasobów archiwalnych pod różnym kątem badawczym. Spotkanie zakończono dyskusją i wręczeniem książek przedsta-

wicielom szkół uczestniczących w tym historycznym wydarzeniu przez ks. proboszcza Mariana Bocho.

Wśród zaproszonych gości znalazły się m.in. Joanna Mordarska – naczelnik Wydziału Kultury, Turystyki i Promocji Miasta Jarosławia, i Elżbieta Tkacz – dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jarosławiu. Licznie zgromadzili się także mieszkańcy miasta i młodzież jarosławskich szkół. Przybyli m.in. uczniowie klasy 3a Zespołu Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących im. Marii Dąbrowskiej z mgr Anną Korneńko i uczniowie klasy 1m Zespołu Szkół Drogowo-Geodezyjnych i Licealnych im. Augusta Witkowskiego razem z mgr. Markiem Przybylskim.

Konferencja naukowa zorganizowana w Jarosławiu i jej społeczny odźwięk jest przykładem na rosnące zainteresowanie własną historią. Można żywić nadzieję, że nie była to ostatnia konferencja w tym miejscu. Oby także znalazła licznych naśladowców w innych lokalnych społecznościach.

Ks. Sławomir Zabraniak (Rzeszów)

Międzynarodowa konferencja naukowa *Reformacja i tolerancja. Jedność w różnorodności? Współistnienie różnych wyznań na ziemi wschowskiej, Wschowa-Leszno, 17-18 października 2013 r.*

Już po raz siódmy na zaproszenie Stowarzyszenia Czas A.R.T., wspieranego w tym roku przez Kulturreferat für Westpreußen, Posener Land, Mittelpolen, Wolhynien und Galizien przy Ministerstwie Kultury rządu Republiki Federalnej Niemiec, Muzeum Okręgowe w Lesznie oraz Zakład Sztuki Renesansu i Reformacji Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, do Wschowy i Leszna przybyli naukowcy reprezentujący środowiska uniwersyteckie i muzealne, by 17 i 18 października wspólnie obradować nad dziedzictwem ziemi wschowskiej. Tegoroczna konferencja, przebiegająca pod hasłem *Reformacja i tolerancja. Jedność w różnorodności? Współistnienie różnych wyznań na ziemi wschowskiej*, miała charakter wyjątkowy, bo po raz pierwszy swym zasięgiem objęła nie tylko naukowców z Polski, ale także z zagranicy – Niemiec oraz Czech.

Obrady w pierwszym dniu toczyły się we Wschowie. W inauguracyjnym konferencję bloku prezentowanych wystąpień Magdalena Oleksiewicz z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, szukając odpowiedzi na pytanie: *Heretyk czy święty? Obraz Marcina Lutra w polskiej historiografii od XVI do XX wieku*, prześledziła polską historiografię katolicką i ewangelicką od XVI do XX w. Marta Kaluch-Tabisz (Uniwersytet Wrocławski) przedstawiła politykę Fryderyka II Wielkiego w stosunku do ewangelików na terenie Śląska (*Wolności wyznaniowe na Śląsku za panowania Fryderyka II Wielkiego*).